

Sygn. akt **III AUa 1566/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2024 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marta Sawińska

Protokolant: Danuta Stachowiak

po rozpoznaniu w dniu 7 lutego 2024 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **G. K.**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego**

o ustanie ubezpieczenia społecznego rolników

na skutek apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie

z dnia 13 października 2022 r. sygn. akt III U 451/22

1. oddała apelację;
2. zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz G. K. kwotę 240 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty – tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej

	Marta Sawińska	
--	----------------	--

UZASADNIENIE

Decyzją z 9 maja 2012 r. znak (...) Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na podstawie art. 36, art. 29 ust. 4 i art. 52 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2021 r., poz. 266) zmienił decyzję z dnia 17 stycznia 2022 r. w przedmiocie ustania ubezpieczenia społecznego rolników G. K. z mocy ustawy od dnia 1 lipca 2002 r. do 25 listopada 2014 r. i stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników z mocy ustawy od dnia 1 lipca 2004 r. do dnia 25 listopada 2014 r.

W uzasadnieniu decyzji wskazano, że z otrzymanego pisma ZUS z dnia 17 grudnia 2021 r. z którego wynika, że jako osoba zatrudniona w charakterze pracownika w okresie od dnia 2 maja 2002 r. do dnia 31 marca 2015 r. w Kole (...) G. K. podlegał innemu ubezpieczeniu społecznemu, a w aktach sprawy brak było informacji o podleganiu innemu ubezpieczeniu w okresie od 2 maja 2002 r. do 31 marca 2015 r. na ¼ etatu. W związku z powyższym zatrudnieniem w wymiarze ¼ etatu kontynuowanie ubezpieczenia społecznego rolników stanowi podstawę tylko do okresu od 1 lipca 2002 r. do 30 czerwca 2004 r. Od 1 lipca 2004 r. do nadal zatrudnienie na podstawie umowy o pracę bez względu na

wymiar czasu pracy i podleganie innemu ubezpieczeniu społecznemu stanowi podstawę do wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył G. K., wnosząc o jej zmianę i stwierdzenie, że podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno-rentowego od 1 lipca 2004 r. do dnia 25 listopada 2014 r.

Wyrokiem z 13 października 2022 r. Sąd Okręgowy w Koninie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych sygn. akt III U 451/22 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż G. K. podlega ubezpieczeniom społecznym rolnikom z mocy ustawy od dnia 1 lipca 2004r. do dnia 25 listopada 2014r. (pkt 1 wyroku) oraz zasądził od pozwanego na rzecz odwołującego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2 wyroku).

Na mocy art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny odstąpił od szczegółowego przedstawienia podstawy faktycznej wyroku, albowiem Sąd II instancji nie zmienił ani nie uzupełnił ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji i przyjął je w całości za własne.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1.naruszenie przepisu prawa materialnego art. 7 ust. 1 oraz art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym od 2 maja 2004 r. poprzez przyjęcie, iż Odwołujący podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 lipca 2004 r. do dnia 25 listopada 2014 r., pomimo pozostawania w stosunku pracy w Kole (...);

2.naruszenie przepisu prawa materialnego art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym od 2 maja 2004 r., poprzez przyjęcie iż, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w niniejszej sprawie miała obowiązek indywidualnego pouczenia strony o zmianie przepisów i wobec tego nie może zaistnieć skutek wynikający z mocy prawa ustania ubezpieczenia społecznego rolników wobec nie wypełnienia przez KRUS tego obowiązku.

Zarzucając powyższe wniósł o zmianę w całości zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji przy pozostawieniu temu sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku organu rentowego o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję.

W odpowiedzi na apelację odwołujący wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od organu na rzecz odwołującego kosztów postępowania sądowego według norm przepisanych, w tym o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego przez Sądem II instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako niezasadna podlegała oddaleniu.

Sąd I instancji rozważając prawidłowość zaskarżonej decyzji właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, nie uchybiając w tym zakresie przepisom procesowym, trafnie ocenił zgromadzone w sprawie dowody i w konsekwencji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania.

Na wstępie przypomnieć należy, że stan faktyczny ustalony w niniejszej sprawie przez Sąd I instancji był bezsporny, sporna natomiast była jego ocena prawna.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym do 1 maja 2004 r., ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy:

- 1) rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny,
- 2) domownik rolnika, o którym mowa w pkt 1
 - jeżeli ten rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty.

Przepis art. 6 pkt 13 tej ustawy do 1 maja 2004 r. stanowił, że ilekroć jest w niej mowa o osobie podlegającej innemu ubezpieczeniu społecznemu - rozumie się osobę będącą pracownikiem zatrudnionym w wymiarze czasu nie niższym niż połowa wymiaru obowiązującego w danym zawodzie albo objętą innymi przepisami o ubezpieczeniu społecznym lub o zaopatrzeniu emerytalnym.

Po nowelizacji dokonanej ustawą z 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, art. 7 ust. 1 otrzymał następujące brzmienie: ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy:

- 1) rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny,
- 2) domownik rolnika, o którym mowa w pkt 1
 - jeżeli ten rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Natomiast zgodnie z art. 6 pkt 13 w nowym brzmieniu, ilekroć w ustawie jest mowa o osobie podlegającej innemu ubezpieczeniu społecznemu - rozumie się osobę podlegającą obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub objętą przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym.

W myśl art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, chorobowemu, wypadkowemu, podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami. Zgodnie z art. 8 ust. 1 cyt. ustawy za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy. Ustawa systemowa nie zawiera ani nigdy nie zawierała warunku dotyczącego wymiaru czasu pracy.

W sprawach podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu oraz ustania tego ubezpieczenia, a także wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenie decyzje wydaje Prezes Kasy (art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Z art. 62 ust. 1 pkt 4 wynika, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego prowadzi działalność w zakresie informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy oraz propagowania działalności Kasy.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy, ubezpieczeniu podlega się z mocy ustawy albo na wniosek.

W zaskarżonej decyzji organ rentowy uznał, że ubezpieczenie społeczne rolnicze odwołującego ustało od 1 lipca 2004 r., niezależnie m.in. od faktu, że przez kolejne 10 lat opłacał on z tego tytułu należne składki. Pozwany organ rentowy nie posiadał dokumentów dotyczących zatrudnienia odwołującego. Sąd Apelacyjny podkreśla jednak, że odwołujący podejmując zatrudnienie w lipcu 2002r. w Kole (...) na ¼ etatu zgodnie z wówczas obowiązującym z art. 6 pkt 13 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników nie miał obowiązku informowania KRUS o zatrudnieniu, gdyż wymiar etatu nie przekraczał 1/2. Dopiero od 2 maja 2004 r. zmianie uległ art. 6 pkt 13 ww. ustawy, która weszła w życie 2 maja 2004 r. Odwołujący po 2 maja 2004 r. nieprzerwanie kontynuował zatrudnienie w Kole

(...), aż do 31 marca 2015 r. KRUS nie informował odwołującego o zmianie przepisów (w szczególności art. 6 pkt 13 ww. ustawy).

O okoliczności zatrudnienia odwołującego w Kole (...) poinformował organ rentowy dopiero ZUS pismem z dnia 17 grudnia 2021 r. otrzymanym w dniu 5 stycznia 2022 r. wskazując, że G. K. był zatrudniony od 2 maja 2002 r. do 31 marca 2015 r. w Kole (...). Na skutek tego, decyzją z dnia 17 stycznia 2022 r. organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego G. K. od dnia 1 lipca 2002 r. do 25 listopada 2014 r.

Sąd Odwoławczy podkreśla, że zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 4 Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego prowadzi działalność w zakresie informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy oraz propagowania działalności Kasy.

W realiach niniejszej sprawy – w ocenie Sądu Apelacyjnego – nie sposób uznać, aby organ rentowy w stosunku do odwołującego wywiązał się z obowiązku, o którym mowa w art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W tym zakresie należy podzielić stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z 13 listopada 2014 r. w sprawie I UK 117/14 (na które również w swoim uzasadnieniu powołał się Sąd I instancji), w którym Sąd Najwyższy wskazał, że ze względu na konieczną aktywność ubezpieczonych zamierzających pozostać w ubezpieczeniu rolniczym według nowych zasad (obowiązujących od 2 maja 2004 r.), obowiązek przewidziany w art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wymagał wypełnienia. W przepisie tym na Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nałożony został nowy obowiązek „informowania ubezpieczonych w sprawach dotyczących objęcia ubezpieczeniem oraz składek na to ubezpieczenie”. Ustanowienie obowiązku informacyjnego, równoczesne ze zmianą zasad ubezpieczenia polegającą na wprowadzaniu racjonalnego, szczelnego mechanizmu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez osoby, dla których działalność rolnicza nie stanowi głównego źródła utrzymania, jasno wskazuje, że ubezpieczonym powinna być po dniu 2 maja 2004 r. udzielona informacja o treści nowych przepisów. Chodzi o obowiązek informacyjny wprowadzony do istniejącego między Kasą a rolnikami stosunku ubezpieczenia społecznego, spełniający standard traktowania pozostających w ubezpieczeniu rolników zgodnie z zasadą zaufania obywateli do Państwa i stanowionego przez nie prawa.

W ww. wyroku w sprawie I UK 117/14 Sąd Najwyższy wskazał także, że wykładania prawa nie powinna ograniczać się do gramatycznego brzmienia regulacji zawartych w ustawach rządzących ubezpieczeniem społecznym rolników, ale wymaga zastosowania reguł interpretacji celowościowo-systemowej, z uwzględnieniem konstytucyjnej cechy proporcjonalności, która w razie ewidentnego zawinienia organów publicznych wyklucza pozbawienie skarżącego rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych.

Z kolei celem nowelizacji dokonanej ustawą z 2 kwietnia 2004 r. była racjonalizacja zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Ustawodawca dążył do uszczelnienia systemu przez ograniczenie dostępności do niego osób, dla których działalność rolnicza i praca w gospodarstwie rolnym nie stanowiła jedynej czy głównego źródła utrzymania. W związku z tym rolnikom prowadzącym równoległe działalność rolniczą i gospodarczą ograniczono możliwości wyboru między ubezpieczeniem w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (uzasadnienie projektu ustawy, druk sejmowy nr 1489/IV). Zamierzeniem ustawodawcy nie było więc stworzenie możliwości wyboru między różnymi systemami ubezpieczenia społecznego lecz ustalenie, czy wobec zmiany zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, rolnik prowadzący jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegający w dniu wejścia w życie ustawy nowelizującej ubezpieczeniu w KRUS, może być nadal objęty rolniczym ubezpieczeniem społecznym.

Podkreślić trzeba, że ustawodawca przyjął niekwestionowane założenie, że dla osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników to działalność rolnicza powinna stanowić podstawowe źródło dochodu, natomiast pozarolnicza działalność powinna osiągać niewielkie rozmiary i mieć jedynie charakter wspomagający ten dochód.

Powyższe stanowisko podzielił również Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z 2 września 2015 r. w sprawie o sygn. III AUa 1990/14 (uwzględniając apelację odwoławczą) – w podobnym do niniejszej sprawie stanie faktycznym. Sąd Apelacyjny rozpoznającym apelację w niniejszej sprawie podziela ww. stanowisko Sądu Apelacyjnego (sygn. III AUa 1990/14).

Sąd Odwoławczy zaznacza, że dokumenty zgromadzone w toku postępowania wskazują jednoznacznie, że zasadniczym sposobem zarobkowania przez odwoławczego G. K. było prowadzenie działalności rolniczej, a zatrudnienie w wymiarze ¼ w Kole (...) miało dla niego charakter marginalny.

Ponadto podkreślić należy, że również KRUS traktował odwoławczego jak rolnika i to nie tylko z uwagi na opłacanie przez niego składek na ubezpieczenie społeczne, ale również z uwagi na czynienie użytku z praw bezpośrednio związanych z podleganiem rolniczym ubezpieczeniom społecznym.

Sąd Apelacyjny także zwraca uwagę na uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015r. sygn. III UZP 1/15 - zdanie odrębne Sędziego SN Zbigniewa Myszki, które co prawda orzeczenie dotyczy zastosowania art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ale omówiony został również obowiązek informowania wynikający z art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zatem można je odnieść również do art. 6 pkt 13 tej ustawy.

W ww. uchwale (zdanie odrębne) wskazano, że istota podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym polega na tym, że w ustawowo określonych warunkach osoby, które spełniają przesłanki do objęcia ich ustawowymi (przymusowymi) tytułami podlegania ubezpieczeniom społecznym, zostają nimi objęci z mocy samego prawa, tj. bez względu na ich stanowisko (zamiar, wolę lub wnioski), chyba że osoba podlegająca ustawowym ubezpieczeniom jest uprawniona do wyboru jednego ze zbiegających lub przenikających się tytułów podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Podobne ustawowe reguły powinny obowiązywać przy ustaniu obowiązku podlegania ustawowym rolniczym ubezpieczeniom społecznym, przeto powinny być zawarte w treści informacji o istotnych prawach i obowiązkach wynikających z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, co wynika z jej art. 62 ust. 1 pkt 4 oraz z utrwalonej praktyki organów ubezpieczeń społecznych, które życiowo ważne dla ubezpieczonych informacje o treści przepisów prawa zamieszczają w każdej z wydawanych decyzji, tj. w ich części określonej jako „informacje”. Takie sytuacje, w których ubezpieczony rolnik nie ma dostępu do informacji o treści art. 5a ustawy, tj. o okolicznościach prowadzących do utraty przysługującego mu rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego z powodu nieznanego mu zaniechania lub uchybienia terminów do złożenia wymaganych oświadczeń woli lub zaświadczeń (dokumentów), które mogą wywołać skutki prawne równoznaczne z utratą tego tytułu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, albo uzyskuje takie informacje dopiero z decyzji o utracie rolniczego tytułu podlegania takiemu ubezpieczeniu nie powinny uzyskać prawnej, racjonalnej ani jurysdykcyjnej akceptacji.

Bezpodstawne i nieuprawnione jest stanowisko o ustaniu w takich spornych przypadkach rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych „z mocy prawa” już dlatego, że tytuł ten w istocie rzeczy ustaje z przyczyn zależnych od ubezpieczonego rolnika, a konkretnie rzecz nazywając wskutek niedochowania terminów ustawowych lub zaniechania złożenia przez rolnika (domownika) prawem wymaganego oświadczenia woli lub zaświadczenia. Taki brak ustawodawca uznaje za prowadzący do ustania tytułu ubezpieczenia rolniczego, a równocześnie dalszym nienazwanym, ale realnym skutkiem ustania tego tytułu ubezpieczenia będzie objęcie rolnika, który traci tytuł rolniczy i zostaje objęty zbiegającym się tytułem podlegania ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących działalność pozarolniczą oraz kilkakrotnie wyższym obowiązkiem składkowym, co może prowadzić do degradacji materialnej rolnika, który nie wykonał obowiązków ustawowych, o których nie uzyskał wymaganej informacji w zakresie istotnych praw i obowiązków wynikających z ustawy (art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) ani ze złożonych relacji podlegania ubezpieczeniom społecznym. Tymczasem rolnik, który uzyskał informacje o warunkach utrzymania rolniczego tytułu ubezpieczeniu społecznemu, na ogół tylko wtedy nie składa wymaganych dokumentów podatkowych, gdy przekracza znane mu kwotowe ograniczenia podatkowe, co nie wymaga formalnego zgłoszenia okoliczności uzasadniających wyłączenie go z ubezpieczenia rolniczego.

Stanowisko, że organy ubezpieczeń społecznych tylko wtedy informują ubezpieczonego o jego prawach i obowiązkach, gdy wynika to z wyraźnych przepisów prawa (wymieniając w tym kontekście obowiązki określone w art. 39a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników lub art. 138 ustawy emerytalnej), pomija treść art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który stanowi, że KRUS informuje ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy. Oznacza to, że wydawane decyzje w sprawach ustania stwierdzonego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym nie mogą i nie powinny być pozbawione informacji o prawach i obowiązkach istotnych dla utrzymania spornego tytułu ubezpieczenia. Wynika to nie tylko z obowiązku informowania ubezpieczonego o jego prawach i obowiązkach wynikających z wydanej decyzji oraz z przepisów prawa, ale także z potrzeby wzajemnego współdziałania i poszanowania praw oraz obowiązków stron złożonych, a przez to skomplikowanych stosunków ubezpieczeń społecznych, które w dominującym zakresie mają zobowiązaniową naturę prawną, przeto wymagają współdziałania przy wykonywaniu wielorakich zobowiązań wszystkich podmiotów złożonych stosunków prawa ubezpieczeń społecznych. Organy rentowe zawierają w treści decyzji wydawanych w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych istotne informacje określające warunki podlegania, zawieszania lub ustania określonego tytułu i stosunku ubezpieczeń społecznych, a zatem wskazują życiowo ważne informacje o prawach oraz obowiązkach warunkujących stwierdzane stany prawne, których niedochowanie może prowadzić do potencjalnej utraty waloru prawnego wydawanych decyzji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2012 r., I UK 269/12, OSNP 2013 nr 19-20, poz. 240).

W uzasadnieniu do ww. uchwały III UZP 1/15 (zdaniem odrębne) wskazano również, że ubezpieczony rolnik, który rozpoczął prowadzenie działalności pozarolniczej, ma prawo pozostania w ubezpieczeniu rolniczym pod ustawowo określonymi warunkami, które podlegały częstym nowelizacjom, a przeto powinny być ujawniane ubezpieczonym w informacjach (pouczeniach) do wydawanych decyzji także dlatego, że sporne i mało czytelne nawet dla profesjonalistów prawa reguły ustania rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego pomijają treść aktualnie rozbudowanego do kilkunastu (11) ustępów art. 5a ustawy. Bez każdorazowego wglądu do często nowelizowanych regulacji prawnych nawet profesjonalista prawa ubezpieczeń społecznych nie zawsze jest w stanie określić, jakie przyczyny oraz konkretne zaniechania ubezpieczonego rolnika, który podejmuje działalność pozarolniczą, mogą pozbawić go rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego. Nie powinno być tak, że rolnik dowiaduje się o takich okolicznościach dopiero z decyzji o wyłączeniu go z ubezpieczeń rolniczych ze względu na materialnie degradujący skutek prawny wynikający z objęcia go innym tytułem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego składkowego oraz kilkukrotnie wyższy obowiązek składkowy, często wymierzany za na ogół długie „wsteczne” okresy podlegania innemu niż rolniczy tytuł ubezpieczeń społecznych.

Wyżej ujawnione złożone uwarunkowania faktyczne i legislacyjne rozstrzyganych sporów rolników, którzy zajmują się produkcją rolniczą lub hodowlaną, a nie śledzeniem skomplikowanych i często nowelizowanych przepisów prawa rolniczych ubezpieczeń społecznych, wymagają od KRUS informowania ubezpieczonych prawach i obowiązkach wynikających z ustawy (art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Zaniechanie wykonania takich ustawowych powinności nie powinno prowadzić do opresyjnego, tj. konstytucyjnie nieproporcjonalnego i niehumanitarnego skutku w postaci ustania rolniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i poddania rolnika ubezpieczeniu społecznemu jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność z obowiązkiem uregulowania kilkakrotnie wyższych zaległości składkowych z tego tytułu.

Sąd Apelacyjny powyższe stanowisko Sądu Najwyższego (zdanie odrębne) w całości podziela.

Odwołujący G. K. w latach od 2004 do 2015 nieprzerwanie opłacał należne składki, pozostając w przekonaniu, że podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym rolników w pełnym wymiarze i tym samym naliczany jest staż pracy rolniczej uprawniający do nabycia emerytury rolniczej. Nie ulega również wątpliwości Sądu Apelacyjnego, że zatrudnienie w Kole (...) miało dla odwołującego marginalne znaczenie, bowiem zatrudniony był na ¼ etatu za wynagrodzeniem 240 zł miesięcznie, od kwietnia 2005 r. wynagrodzenie wynosiło 390 zł, od kwietnia 2008 r. – 450 zł, od kwietnia 2011 r. – 500 zł, od kwietnia 2012 r. - 560 zł. Odwołujący podjął pracę w ww. Kole (...) w dniu 2 maja 2002 r., nie informował KRUS o zatrudnieniu, bowiem zgodnie z wówczas obowiązującymi przepisami prawa,

obowiązek taki istniał dopiero w sytuacji podjęcia pracy nie niższym niż połowa etatu. Dopiero ustawą z 2 kwietnia 2004 r. zmianie uległ art. 6 pkt 13 ustawy (dotyczył wówczas każdego zatrudnienia, nie jak dotychczasowo co najmniej połowy etatu). Nie ulega wątpliwości, że odwołujący w okresie od 2 maja 2002 r. nieprzerwanie do 31 marca 2015 r. zatrudniony był w Kole (...), jego zatrudnienie miało marginalne znaczenie (zatrudnienie na 1/4 etatu).

Mając na uwadze okoliczności ustalone w niniejszej sprawie, przyjąć należało, że KRUS nie dopełniając wobec odwołującego istotnego obowiązku informacyjnego (wynikającego z art. 62 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy) pozbawił go na mocy zaskarżonej decyzji tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym jako rolnik i to na 10 lat wstecz.

Po raz kolejny w ocenie Sądu Odwoławczego należy zwrócić uwagę na uzasadnienie wyroku SN w sprawie sygn. I UK 117/14., w którym Sąd Najwyższy odwołał się do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego zasady ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa, zwanej także zasadą lojalności państwa względem obywateli, ściśle wiążącą się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Nie kwestionując co do zasady potrzeby weryfikacji prawomocnych decyzji rentowych, Trybunał uznawał, że nie może być tak, iż organ, po upływie kilku czy kilkunastu lat (a nawet dwudziestu), w reakcji na stwierdzone nieprawidłowości w procesie ustalania prawa do świadczeń uzyskuje „doraźny instrument” umożliwiający weryfikację warunków ubezpieczenia. „Pułapka prawna” polega na tym, że obywatel, opierając się na dokonanej przez organ władzy publicznej ocenie przesłanek nabycia prawa i działając w zaufaniu do dokonanej oceny, podejmuje istotne decyzje życiowe, a następnie - gdy okaże się, że decyzje organu były błędne - ponosi wszelkie konsekwencje tych błędów. Dzieje się tak również wtedy, gdy obywatel swym zachowaniem w żadnej mierze nie przyczynił się do sformułowania błędnych ocen, a wręcz przeciwnie - dochowując należytej staranności - podejmował działania w zaufaniu do organu i wydawanych przez niego decyzji.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w odniesieniu do praw majątkowych szczególnego znaczenia nabiera zasada dobrej administracji, zgodnie z którą władze publiczne powinny działać z najwyższą sumiennością, zwłaszcza gdy przedmiotem jest bardzo istotne z punktu widzenia jednostki zabezpieczenie społeczne. Jeśli naruszenie prawa wystąpiło bez świadomego udziału uprawnionego, te same organy winny inaczej ocenić proporcjonalność naruszenia.

Odwołujący podniósł w toku procesu m.in., że od 2004 do 2015 r. nieprzerwanie opłacał należne składki, pozostając w przekonaniu, że podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym rolników w pełnym wymiarze i tym samym naliczany jest jemu staż pracy i okresy składkowe uprawniające do nabycia emerytury rolniczej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, błędne przekonanie odwołującego było usprawiedliwione. Podejmując zatrudnienie w lipcu 2002r. w Kole (...) na 1/4 etatu zgodnie z wówczas obowiązującym z art. 6 pkt 13 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników odwołujący nie miał obowiązku informowania KRUS o zatrudnieniu, gdyż wymiar etatu nie przekraczał 1/2. Dopiero od 2 maja 2004 r. zmianie uległ art. 6 pkt 13 ww. ustawy, która weszła w życie 2 maja 2004 r. Odwołujący po 2 maja 2004 r. nieprzerwanie kontynuował zatrudnienie w Kole (...), aż do 31 marca 2015 r. KRUS nie informował odwołującego o zmianie przepisów (w szczególności art. 6 pkt 13 ww. ustawy).

Mając to na uwadze oraz rozważania Sądu Najwyższego zawarte w cyt. orzeczeniach, krytycznie odnoszące się do stosowania restrykcyjnego rygoryzmu w ustalaniu ustania rolniczego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym wskutek okoliczności niezawinionych przez ubezpieczonych, Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Zarzuty apelacji podniesione przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie podważyły powyższych ustaleń, apelacja stanowi jedynie niezasadną polemikę z prawidłowymi ustaleniami i rozważaniami Sądu Okręgowego. Uznając zarzuty apelującego za nieuzasadnione, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił wniesioną apelację (pkt 1 wyroku).

O kosztach postępowania Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Mając powyższe na względzie, tytułem zwrotu kosztów procesu (kosztów zastępstwa procesowego) zasądzono od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz G. K. kwoty 240 zł z ustawowymi odsetkami za

opóźnienie w spłacie świadczenia pieniężnego od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty – tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej (punkt 2 wyroku).

sędzia Marta Sawińska